

GLOSY

Grzegorz Ociecek¹

Glosa do uchwały Izby Karnej Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2021 r., sygn. I KZP 5/21²

Streszczenie

Przedmiotowa glosa ma charakter krytyczny w stosunku do podjętej w dniu 9 listopada 2021 r. uchwały Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie braku odpowiedzialności karnej przez świadka, który w obawie przed grożącą mu odpowiedzialnością karną zeznaje nieprawdę lub zataja prawdę z obawy przed odpowiedzialnością grożącą jemu samemu lub jego najbliższemu, przez co realizuje swoje prawo do obrony, pomimo wcześniejszego poprawnego pouczenia o przysługujących mu uprawnieniach w zakresie prawa do odmowy składania zeznań lub odpowiedzi na pytania. W komentowanej uchwale koniecznym jest odwołanie się zarówno do niebudzącej zdaniem autora wykładni językowej artykułu 233 § 1a k.k. jak również do pozostałych zasad w tym między innymi prawa

¹ dr Grzegorz Ociecek, Prokurator Prokuratury Krajowej w stanie spoczynku, Doradca Prokuratora Krajowego, adiunkt UKSW, stały recenzent miesięcznika Prokuratura i Prawo, członek Rady Naukowej IWS, WPP oraz OSA. Członek Polskiej Platformy Bezpieczeństwa Wewnętrznego, tworzącej zaawansowane, zintegrowane narzędzia technologiczne, wspomagające działania organów ścigania oraz wymiaru sprawiedliwości. Uczestnik oraz współorganizator międzynarodowych konferencji poświęconych m.in. zwalczaniu przestępczości zorganizowanej oraz terroryzmu. Uczestnik programu *International Visitor Leadership*, organizowanego przez Departament Stanu USA w zakresie zwalczania przestępczości i terroryzmu. Autor publikacji w zakresie przestępczości zorganizowanej oraz świadków koronnych. ORCID 0000-0002-2785-4677.

² OSNK 2022, nr 1, poz. 1; OSP 2022, nr 12, poz. 106; LEX 3253397.

do wolności, zasady proporcjonalności, granic prawa do obrony czy też zasad współżycia społecznego. Zaprezentowana poniżej glosa wpisuje się w szerszy kontekst złożonych problemów, z jakimi boryka się wymiar sprawiedliwości w tym między innymi kwestią „wyższości” prawa do obrony z prawem do fałszywych depozycji procesowych, czy też zasadą sprawiedliwości proceduralnej oraz proporcjonalności. Nie należy pominąć także istotnej kwestii dotyczącej ochrony wymiaru sprawiedliwości przed fałszywymi zeznaniami.

Słowa kluczowe

Fałszywe zeznania, pomówienia, prawo do obrony, prawo do sądu, prawo do wolności, granice kłamstwa, zasady współżycia społecznego.

Nie popełnia przestępstwa z art. 233 § 1a k.k. świadek składający fałszywe zeznanie z obawy przed grożącą mu odpowiedzialnością karną, jeśli – realizując prawo do obrony – zeznaje nieprawdę lub zataja prawdę, nie wyczerpując jednocześnie swoim zachowaniem znamion czynu zabronionego określonego w innym przepisie ustawy.

1. Stan faktyczny

Na wstępie koniecznym jest zaprezentowanie stanu faktycznego w oparciu, o który Sąd Najwyższy sformułował uchwałę, której nadano moc zasady prawnej. Na podstawie art. 83 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym Prezes Sądu Najwyższego wniósł o rozstrzygnięcie przez skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego rozbieżności w wykładni prawa, występującej w orzecznictwie Sądu Najwyższego w zakresie dotyczącym zagadnienia prawnego związanego z potrzebą rozstrzygnięcia: „Czy prawo do obrony, określone w art. 42 ust. 2 Konstytucji RP w zw. z art. 6 k.p.k. dopuszcza możliwość pociągnięcia do odpowiedzialności karnej za przestępstwo określone w art. 233 § 1a k.k. przesłuchiwanego w charakterze świadka sprawcy czynu zabronionego, który w obawie przed grożącą mu odpowiedzialnością karną złożył fałszywe zeznanie?” Przedmiotowe zagadnienie prawne wiązało się bezpośrednio z nowelizacją kodeksu postępowania karnego, która miała miejsce w dniu 11 marca 2016 r.³ Na podstawie przedmiotowej nowelizacji

³ Ustawa z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2016 r., poz. 437 z późn. zm.

wprowadzony został bowiem art. 233 § 1a k.k., zgodnie z którym „jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 zeznaje nieprawdę lub zataja prawdę z obawy przed odpowiedzialnością karną grożącą jemu samemu lub jego najbliższemu podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat”. To właśnie ten przepis stał się przyczyną rozbieżności w wykładni prawa. Sąd Najwyższy przy próbie wykładni przedmiotowego przepisu zajął dwa odmienne stanowiska.

Na wstępie zasygnalizować należy, iż przed wejściem w życie nowelizacji przepisów kodeksu karnego tj. art. 233 § 1a k.k. Sąd Najwyższy w swoich orzeczeniach w tym między innymi w uchwale z dnia 20 września 2007 r.⁴ stanął na stanowisku, iż „nie popełnia przestępstwa fałszywych zeznań (art. 233 § 1 k.k.), kto umyślnie składa nieprawdziwe zeznania dotyczące okoliczności mających znaczenie dla realizacji jego prawa do obrony (art. 6 k.p.k.)”⁵. W uzasadnieniu swojej decyzji wskazał, zresztą słusznie, powołując się na rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2007 r.⁶, iż „(...) nie ponosi odpowiedzialności karnej na podstawie art. 233 § 1 k.k., osoba, która przesłuchana została w charakterze świadka wbrew wynikającemu z art. 313 § 1 k.p.k. nakazowi przesłuchania jej jako podejrzanego”. Jak zauważył R. Kmiecik w swojej glosie do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2007 r. wyrażając pogląd, iż warunkiem tzw. kontratypu związanego z brakiem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych zeznań jest zaistnienie okoliczności, kiedy to świadek, który złożył kłamliwe zeznania, będąc uprzedzony o odpowiedzialności karnej w rzeczywistości popełnił przestępstwo w zakresie, której składa fałszywe zeznania. Niewystarczającą okolicznością jest jednak podejrzenie związane z tym, że świadek może być hipotetycznym sprawcą bądź współsprawcą przestępstwa. Całkowicie nieuzasadniona jest również kwestia dotycząca tak zwanej abstrakcyjnej obawy świadka o możliwość poniesienia odpowiedzialności karnej⁷. W uchwale z dnia 9 listopada 2021 r. zasadniczym argumentem podnoszonym przez sąd była okoliczność dotycząca realizacji prawa do obrony, mającego znaczenie fundamentalne oraz priorytetowe, a którego źródłem są zarówno przepisy procedury karnej jak również stosowne przepisy Konstytucji (art. 42 ust. 2. Konstytucji R.P.) oraz Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (art. 6 EKPC). Dodatkowo Sąd Najwyższy powiązał kwestie realizacji prawa do obrony z treścią kolejnych zasad

⁴ Sygn I KZP 10/19,

⁵ Sygn I KZP 26/07, OSNKW 2007, nr 10, poz. 71.

⁶ Sygn I KZP 4/07, OSNKW 2007, nr 6, poz. 45.

⁷ R. Kmiecik, Glosa do uchwały SN z dnia 20 września 2007 r., sygn. I KZP 26/07.

procesowych wynikających między innymi z art. 2, art. 7 oraz art. 31 ust 3 Konstytucji. W uzasadnieniu orzeczenia wskazano, że ustawodawca posiada w zakresie swoich kompetencji możliwość korekty przepisów poprzez penalizowanie nowych zachowań, jednak zdaniem sądu zdarza się, iż rezultat prac nad zmianami przepisów nie pokrywa się z zamierzeniami ustawodawcy. W tej zaś konkretnej sytuacji zdaniem sądu nie było potrzeby dokonywania korekty przepisu art. 233 k.k. poprzez wprowadzenie odrębnego przepisu art. 233 § 1a k.k. stanowiącego tak zwaną postać kwalifikowaną. Sąd podejmując przedmiotową uchwałę działaniem swoim dokonał swoistej cenzury ustawodawcy a tym samym wykładni prawotwórczej poprzez wykreowanie prawa w drodze interpretacji przepisów. Zgodzić się należy ze stwierdzeniem sądu, iż tak zwana sprawiedliwość materialna realizowana winna być z uwzględnieniem sprawiedliwości proceduralnej. Jednakże tak znaczne ograniczanie dobra wymiaru sprawiedliwości nie wydaje się jednak uzasadnione. W tym miejscu, poddając analizie stan prawny uchwały Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2021 r., sygn. I KZP 5/21⁸ nie sposób pominąć argumentacji, która została zaprezentowana w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2020 r., sygn. I KZP 10/19⁹ i nie odnieść się do prezentowanych w nim argumentów natury prawnej. Z całą pewnością postanowienie wydane przez częściowo tożsamy skład orzekający stało się jednym z przyczynków do konieczności zdaniem Sądu Najwyższego podjęcia uchwały z dnia 9 listopada 2021 r. Przedmiotowe postanowienie wydane zostało w związku z koniecznością rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego w trybie art. 441 § 1 k.p.k. a dotyczyło zdaniem Sądu Okręgowego w Krakowie konieczności zasadniczej wykładni ustawy: „Czy po nowelizacji art. 233 k.k., tj. po dodaniu nowelą z dnia 11 marca 2016 r. przepisu art. 233 § 1a k.k. zmianie uległ zakres podmiotowy tego typu czynu zabronionego, i czy zmianie uległy zasady odpowiedzialności za ów występki przedstawione m.in. w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2007 r., sygn. I KZP 26/07. Odnosząc się pokrótce do stanu faktycznego, który był przedmiotem rozpoznania przez Sąd Okręgowy w Krakowie zasignalizować należy, że w przedmiotowym postępowaniu T.K. został oskarżony o to, iż w dniu 20 lutego 2017 r., w K., będąc uprzedzony o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznania oraz prawie do odmowy odpowiedzi na pytania, składając zeznanie mające służyć za dowód w postępowaniu przygotowawczym, nadzorowanym przez Prokuraturę Rejonową w B., w sprawie podrobienia, w celu użycia za autentyczny,

⁸ Sygn. I KZP 5/21, OSNK 2022, nr 1, poz. 1.

⁹ Sygn. I KZP 10/19, OSNKW 2020, nr 1, poz.1.

podpisu J. J. na umowie użyczenia lokalu w S., przy ul. S., zawartej między K. sp. z o.o. a J. J., zeznał – z obawy przed grożącą mu odpowiedzialnością karną – nieprawdę, w ten sposób, że zaprzeczył, iż podrobił na wyżej wskazanej umowie podpis J.J., tj. o przestępstwo z art. 233 § 1a k.k.

Sąd Rejonowy w W. wyrokiem z dnia 16 kwietnia 2019 r., w sprawie o sygn. II K (...), na podstawie art. 414 § 1 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k., umorzył postępowanie karne wobec oskarżonego T. K., stwierdzając znikomy stopień społecznej szkodliwości zarzucanego mu aktem oskarżenia czynu, który następnie został zaskarżony przez prokuratora na skutek apelacji, w której na podstawie art. 427 § 1 k.p.k. i art. 438 pkt 3 k.p.k. wyrokowi temu zarzucono błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, mający wpływ na jego treść, polegający na wadliwym przyjęciu, iż czyn zarzucony oskarżonemu cechował znikomy stopień społecznej szkodliwości, podczas gdy okoliczności popełnienia czynu, w szczególności rodzaj i charakter naruszonego dobra, waga naruszonych przez sprawcę obowiązków, jak również postać jego zamiaru i motywacji, prowadzi do wniosku przeciwnego. Jednocześnie prokurator – na podstawie art. 427 § 1 k.p.k. i art. 437 § 2 k.p.k. – wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w W. do ponownego rozpoznania. Po przekazaniu do rozpoznania apelacji, Sąd odwoławczy w Krakowie powziął wątpliwości, które przedstawił w trybie art. 441 § 1 k.p.k. Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia. W uzasadnieniu postanowienia Sąd Okręgowy przyjął założenie, że skoro tezy uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2007 r., sygn. I KZP 26/07, nie oparto na uprzednim brzmieniu art. 233 k.k., lecz na treści przepisów, które nie były nowelizowane (nie zmieniła się bowiem treść art. 6 k.p.k. ani też żaden z przepisów Konstytucji RP), to nie ma powodu, by konkluzje owej uchwały uznać za nieaktualne po nowelizacji art. 233 k.k., dokonanej ustawą z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw¹⁰. W wyniku przekazania przez sąd odwoławczy w Krakowie do Sądu Najwyższego zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy, Sąd Najwyższy postanowił odmówić podjęcia uchwały, dzieląc jednocześnie w całości stanowisko prezentowane przez Prokuraturę Krajową. Szczególną uwagę zwrócić należy na kilka kwestii. Po pierwsze, zdaniem sądu „(...) intencja ustawodawcy, wprowadzającego typ uprzywilejowany przestępstwa składania fałszywych zeznań, jest czytelna i nie powinna budzić żadnych wątpliwości interpretacyjnych Sądu py-

¹⁰ Ustawa z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2016 r., poz. 437 z późn. zm.

tającego. Z jednej strony, zatem należy respektować zapis ustawowy art. 233 § 1a k.k., ustanawiający typ uprzywilejowany przestępstwa fałszywych zeznań dla szczególnej kategorii świadków, z drugiej zaś prawo sądu do stwierdzenia w rozpoznawanej sprawie, czy ochrona przysługująca przesłuchiwanemu świadkowi na gruncie art. 183 k.p.k. nie jest ochroną iluzoryczną i zbadania przyczyn takiego stanu rzeczy(...).”

Ważnym aspektem, na który zwrócił uwagę Sąd Najwyższy wydając postanowienie o sygn. I KZP 26/07 jest kwestia dotycząca tego, kiedy niedopuszczalne jest podjęcie uchwały. Mianowicie zdaniem sądu nie można tego uczynić w sytuacji, kiedy nie ma wątpliwości co do znaczenia co do przepisu prawa (...), a jego wystąpienie dyktowane jest potrzebą jedynie upewnienia się lub wręcz zasięgnięcia porady co do rozstrzygnięcia rozpoznawanego środka. Poza tym niedopuszczalne jest wówczas, gdy formułowane wątpliwości interpretacyjne mogą zostać rozwiązane w drodze zwykłej wykładni, do której uprawniony i zobowiązany jest sąd w ramach tak zwanej samodzielności jurysdykcyjnej¹¹. Poza tym, co istotne, zasada samodzielności jurysdykcyjnej dotyczy nie tylko sfery faktów, ale także odnosi się do prawa. Sąd zgodnie z powyższą zasadą dokonuje samodzielnie ustaleń w zakresie prawa¹².

Trafnie Sąd Najwyższy wskazał, zgadzając się z argumentacją prokuratury, iż wprowadzenie typu uprzywilejowanego przestępstwa związanego ze składaniem fałszywych zeznań jest czytelne i nie powinno tym samym budzić wątpliwości interpretacyjnych. Jednocześnie należy respektować zapis art. 233 § 1a k.k., który ustanowił tak zwany typ uprzywilejowany przestępstwa związanego ze składaniem fałszywych zeznań, który odnosi się do szczególnej kategorii świadków. Stwierdzenie to stoi w oczywistej sprzeczności z argumentacją wywiedzioną w uchwale z dnia 9 listopada 2021 r. w zakresie tzw. „pozbawienia” ustawodawcy możliwości wprowadzania korekt przepisów. Poza tym sąd w swoim orzeczeniu przyznał, iż skoro w obecnie obowiązujących przepisach (art. 233 § 1a k.k.) ustawodawca uregulował tzw. „szczególną sytuację” statuując w nim uprzywilejowany typ przestępstwa składania fałszywych zeznań, to oczywiste jest, iż działanie takiego sprawcy, który składa fałszywe zeznania nie może być rozumiane, jako działanie w okolicznościach wyłączających bezprawność zachowania. Oczywiście przy założeniu, iż fałszywie składa zeznania

¹¹ T. Grzegorzcyk, Kodeks postępowania karnego. Ustawa o świadku koronnym. Komentarz, wyd. V, Warszawa 2008, s. 954 i n.

¹² D. Świecki (red.), Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany, LEX/el. 2022. Zob.: Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2020 r., sygn. III KK 471/19, LEX nr 3077173.

w ramach okoliczności mających znaczenie dla realizacji prawa do obrony (kontratyp działania we własnej obronie). Ostatecznie Sąd Najwyższy odmówił potrzeby dokonania zasadniczej wykładni ustawy.

2. Stan Prawny

Ustosunkowując się do argumentów podniesionych w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2021 r. (sygn. I KZP 5/21) w zakresie braku konieczności zmiany przepisów dotyczących kwalifikowanej formy składania fałszywych zeznań, to zgodnie z uzasadnieniem projektu ustawy z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r., poz. 437), intencją ustawodawcy, który wprowadził do art. 233 k.k. typ przestępstwa kwalifikowanego, było zwiększenie stopnia ochrony wymiaru sprawiedliwości przed wprowadzeniem w błąd organów procesowych w wyniku składania fałszywych zeznań lub fałszywych opinii, które jawią się jako podstawowe źródła dowodowe. Zdaniem ustawodawcy przepisy kodeksu postępowania karnego przewidują wystarczające gwarancje związane z prawem do obrony, które przewidziane jest także w art. 42 ust. 2 Konstytucji oraz art. 6 EKPC. W uzasadnieniu wskazano również, iż w innych krajach europejskich występują tożsame, co (może lepiej użyć wyrazu: jak) w prawie polskim rozwiązania w zakresie prawa do obrony tj. między innymi w ustawodawstwie szwajcarskim, włoskim, brytyjskim oraz niemieckim. Przykładowo § 55 niemieckiego kodeksu postępowania karnego, (który jest odpowiednikiem art. 183 k.p.k.) zdaniem przedstawicieli doktryny niemieckiej w pełni zabezpiecza prawo do obrony. Równocześnie nie ma zgody na tak zwane „nielimitowane” kłamstwo, które można by usprawiedliwić szeroko rozumianym i wywodzonym z przepisów konstytucji prawem do obrony. Na podstawie § 157 niemieckiego kodeksu karnego istnieje możliwość złagodzenia kary w przypadku tak zwanych niezaprzyśiężonych zeznań¹³.

Ustosunkowując się do prezentowanej przez Sąd Najwyższy argumentacji nie sposób nie odnieść wrażenia, iż przyznał on prymat prawa do obrony nad ochroną wymiaru sprawiedliwości przed kłamliwymi depozycjami procesowymi świadków. Prawo do obrony jest dyrektywą, w myśl której oskarżony ma prawo bronić swych interesów w procesie i korzystać z pomocy obrońcy. Prawo to przyjmuje dwie zasadnicze postacie

¹³Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 207, s. 19 i n., <http://www.sejm.gov.pl>. (dostęp: 5 stycznia 2023 r.).

a mianowicie: obronę materialną, zgodnie z którą oskarżony nie ma obowiązku dowodzenia swojej niewinności jak również dostarczania jakichkolwiek dowodów na swoją niekorzyść (art. 74 § 1 k.p.k.) oraz obronę formalną, która przybiera postać obrony obligatoryjnej oraz fakultatywnej¹⁴. Jedną z form obrony materialnej jest tak zwane prawo do milczenia, określone jako zasada *nemo se ipsum accusare tenetur*¹⁵.

Podstawowym kryterium rozróżnienia obrony materialnej oraz formalnej jest tak zwane kryterium podmiotu obrony. Obrona formalna ogniskuje się na procesowej działalności obrońcy oskarżonego, zaś obrona materialna na działalności obrończej samego oskarżonego. Nie budzi kontrowersji fakt, iż prawo do obrony posiada szczególne znaczenie, którego wyrazem jest chociażby zamieszczenie jej w ustawie zasadniczej. Poza tym „(...) prawo do obrony obowiązuje na gruncie danego systemu prawnego tylko w granicach i formach określonych przepisami tego systemu (...)”¹⁶. Dodatkowo prawo do obrony zagwarantowane zostało w art. 6 ust 3 EKPC, zgodnie z którym: Każdy oskarżony o popełnienie czynu zagrożonego karą ma co najmniej prawo do: a) niezwłocznego otrzymania szczegółowej informacji w języku dla niego zrozumiałym o istocie i przyczynie skierowanego przeciwko niemu oskarżenia; b) posiadania odpowiedniego czasu i możliwości do przygotowania obrony; c) bronięcia się osobiście lub przez ustanowionego przez siebie obrońcę, a jeśli nie ma wystarczających środków na pokrycie kosztów obrony – do bezpłatnego korzystania z pomocy obrońcy wyznaczonego z urzędu, gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości; d) przesłuchania lub spowodowania przesłuchania świadków oskarżenia oraz żądania obecności i przesłuchania świadków obrony na takich samych warunkach jak świadków oskarżenia¹⁷.

Dodać należy, iż Trybunał Konstytucyjny w swoim orzeczeniu z dnia 17 lutego 2004 r. potwierdził tzw. szerokie rozumienie konstytucyjnego prawa do obrony, która to zasada stanowi element standardu demokratycznego państwa prawnego¹⁸. W tym miejscu zauważyć należy, iż prawo do obrony w pewnych przypadkach ulega jednak znacznemu ograniczeniu. Przykładem może być chociażby instytucja świadka koronnego w ujęciu karnoprosocym, który zdecydował się na współpracę z orga-

¹⁴ S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2016, s. 301–309.

¹⁵ Z. Sobolewski, *Zasada „nemo se ipsum accusare tenetur”*, Lublin 1979, s. 113.

¹⁶ M. Cieślak, *Polska procedura karna*, Warszawa 1984, s. 268.

¹⁷ Art. 6 ust. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, Rzym, 4 listopada 1950 r., Dz. U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284.

¹⁸ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 lutego 2004 r., sygn. SK 39/02, OTK-A 2004, nr 2, poz. 7.

nami ścigania, a któremu nie przysługuje prawo do odmowy składania zeznań, po uzyskaniu statusu. Na temat braku konstytucyjności instytucji świadka koronnego wielokrotnie wypowiedzieli się zarówno przedstawiciele doktryny jak również istnieje bogate orzecznictwo w tym zakresie¹⁹. Jednakże zasygnalizowania wymaga wyłącznie element związany z tym, iż „spenalizowany zakaz składania fałszywych zeznań chroni nie tylko wydanie prawidłowego orzeczenia, ale także w szerszym sensie prawidłowe funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości, jego powagę i efektywność”²⁰.

Jak zauważa M. J. Szewczyk nie ma powodów, aby świadek, który jest przesłuchiwany na tak zwanym wstępnym etapie postępowania, korzystał z takich samych środków ochrony jak podejrzany czy też oskarżony. Poza tym, nie jest przypadkiem, iż w zapisach Konstytucji ujęto możliwość korzystania przez oskarżonego z przysługującego mu prawa do obrony. Warto podnieść na co wskazuje autor, iż do czasu wykrycia sprawcy prawo do obrony nie uzyskuje prymatu nad dyrektywą opisaną w art. 2 Konstytucji dotyczącą tego, iż Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej. Poza tym, gradacja dóbr może doprowadzić do sytuacji, kiedy sprawca w ogóle nie zostanie wykryty oraz pociągnięty do odpowiedzialności karnej. Reasumując prawo do obrony nie przedstawia wartości wyższej od prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości²¹. Zresztą, co nie wydaje się sporne świadek przed przesłuchaniem musi zostać prawidłowo pouczone o przysługujących mu zarówno obowiązkach jak również uprawnieniach. Brak takiego pouczenia lub też

¹⁹ Zob.np.: L. K. Pa przycki, Instytucja świadka koronnego i świadka *incognito* w świetle Konstytucji RP i Europejskiej konwencji praw człowieka, *Palestra* 2008, nr 5–6; Z. Gostyński, Świadek koronny – istota nieznana?, *Palestra* 1996, nr 1–2, s. 38, M. Korneć, Świadek koronny, jako nowa instytucja w procesie karnym, *Problemy Współczesnej Kryminalistyki*, t. 2, Warszawa 1998, s. 142; G. Ociecek, Konstytucyjne oraz kodeksowe kontrowersje związane z instytucją świadka koronnego, (w:) Państwo. Konstytucja. Prawo. Księga pamiątkowa poświęcona Sędziemu Trybunału Konstytucyjnego profesorowi Henrykowi Ciochowi, Warszawa 2018; W. Kozielowicz, Mały świadek koronny w orzecznictwie Sądu Najwyższego, (w:) J. Majewski, Nadzwyczajny wymiar kary, Toruń 2009; B. Kurzępa, Świadek Koronny. Geneza instytucji. Komentarz do ustawy, Toruń 2005; S. Waltoś, Świadek koronny – obrzeża odpowiedzialności karnej, *Prokuratura i Prawo* 1993, nr 2, s. 25; S. Waltoś, Świadek koronny, obrzeża odpowiedzialności karnej, *Prokuratura i Prawo* 1993, nr 2, s. 16 i n. C. Nowak, Zasada równości broni w europejskim i polskim postępowaniu karnym, *Prokuratura i Prawo* 1999, nr 3.

²⁰ B. Kunicka-Michalska (w:) A. Wąsek, R. Zawłocki (red.), O. Górniok, W. Kozielowicz, E. Pływaczewski, B. Kunicka-Michalska, A. Sakowicz, J. Skorupka, *Kodeks karny. Część szczególna, T.II*, Warszawa 2010, s. 179.

²¹ M. J. Szewczyk, Zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy z obawy przed odpowiedzialnością karną grożąca sprawcy lub jego najbliższymi, *Prok. i Pr* 2018, nr 9, s. 142.

błędne pouczenie nie może powodować negatywnych konsekwencji a tym samym pociągać ujemnych skutków prawnych dla świadka. Zgodnie bowiem z treścią art. 233 § 2 i 3 k.k. Warunkiem odpowiedzialności jest, aby przyjmujący zeznanie, działając w zakresie swoich uprawnień, uprzedził zeznającego o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznanie lub odebrał od niego przyrzeczenie. Dodatkowo, ustawodawca wyraźnie wskazał, iż nie podlega karze za czyn określony w § 1a art. 233 k.k. kto składa fałszywe zeznanie, nie wiedząc o prawie odmowy zeznania lub odpowiedzi na pytania. Po nowelizacji przepisu art. 233 k.k. prawo do obrony realizowane jest w ramach przysługującego w określonych oczywiście przypadkach prawa do odmowy składania zeznań, jak również prawa do odmowy odpowiedzi na pytanie.

Wprowadzony przepis 233 § 1a k.k. z całą pewnością powoduje zwiększenie stopnia ochrony wymiaru sprawiedliwości przed wprowadzeniem w błąd organów procesowych na skutek składania fałszywych zeznań. W konsekwencji zabezpiecza przed wydaniem błędnego orzeczenia²². Przy tym ochronę wymiaru sprawiedliwości przed fałszywymi depozycjami traktować należy w szerszym rozumieniu, a mianowicie nie tylko w znaczeniu polskiego wymiaru sprawiedliwości, lecz także ochrony wymiaru sprawiedliwości poza granicami naszego kraju²³. Zasadniczą kwestią wymagającą rozstrzygnięcia jest pytanie, dlaczego pomimo tego, iż podejrzany (oskarżony), który został prawidłowo pouczone o przysługujących mu uprawnieniach w tym do odmowy składania wyjaśnień i odpowiedzi na pytania, może ponieść odpowiedzialność karną między innymi za fałszywe pomówienie, a świadek będąc pouczone o treści art. 182 k.p.k. oraz 183 k.p.k. miałby nie odpowiadać za złożenie fałszywych zeznań? Nie można się zgodzić z tezą prezentowaną w głosowanej uchwale, że doświadczenie życiowe jakie daje praktyka orzecznicza wskazuje, iż karanie sprawcy czynu zabronionego za złożenie fałszywych zeznań z obawy przed grożącą mu odpowiedzialnością karną nie przyniesie zauważalnej korzyści. Wprost przeciwnie niekaranie sprawcy fałszywych zeznań przynieść może wyjątkowo negatywne konsekwencje, nie wspominając już o zeznaniach świadka, który w obawie przed odpowiedzialnością karną będzie starał się przerzucić odpowiedzialność na inne niewinne osoby, czego niejednokrotnie jesteśmy świadkami zarówno w trakcie postępowania przygotowawczego jak również sądowego. Doświadczenie życiowe uczy, iż do takich bowiem sytuacji dochodzi sto-

²² I. Zgoliński, Komentarz do art. 233 kodeksu karnego, LEX/el. Kodeks Karny, V. Konarska-Wrzosek (red.), Warszawa..., s. 1041.

²³ A. Grześkowiak, K. Wiak, (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2019.

sunkowo często w sytuacjach kiedy świadek decyduje się jednak na złożenie zeznań w powyższej sytuacji i nie skorzysta z prawa do ich odmowy lub też odpowiedzi na pytanie. Oczywiście, zgodzić się należy z tym, iż prawo odmowy odpowiedzi na pytanie z którego może skorzystać świadek ma charakter węższy od uprawnień podejrzanego, który bez podania jakiegokolwiek przyczyny może odmówić składania wyjaśnień (art. 300 § 1 k.p.k.). Nie należy jednak zapominać o zupełnie odmiennych rolach procesowych tych osobowych źródeł dowodowych. Sam Sąd Najwyższy przyznał, że orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wprawdzie do końca niekonsekwentne, jednak stoi generalnie na stanowisku, iż dopuszcza możliwość pociągnięcia do odpowiedzialności karnej sprawcę czynu zabronionego, który złożył fałszywe zeznania, o ile zagwarantowano mu prawo do odmowy odpowiedzi na pytanie w zakresie w jakim groziłoby to samodenuncjacją. Podobnie, Trybunał Konstytucyjny w swoim postanowieniu z dnia 21 grudnia 2007 r., oraz Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 15 stycznia 2020 r. przyznały, że „stosowanie zasady *nemo se ipsum accusare tenetur* nie oznacza, iż osobie składającej oświadczenia procesowe w charakterze świadka przysługuje taki sam zakres uprawnień znajdujący swoje zakorzenienie w konstytucyjnym prawie do obrony, jaki przysługuje podejrzanemu”²⁴.

Zwrócić należy także uwagę, iż w swojej uchwale z dnia 9 listopada 2021 r. Sąd Najwyższy wyeksponował kwestie związane z teoretyczną praktyką organów ścigania dotyczącą tak zwanego „przesiewowego” przesłuchiwanie potencjalnych sprawców w charakterze podejrzanych. Podkreślić należy, że oczywiście może zdarzyć się, iż organy ścigania przesłuchają przyszłego podejrzanego w charakterze świadka (ze stosownymi pouczeniami), jednakże są to przypadki o charakterze incydentalnym. Zgodnie bowiem z art. 313 k.p.k. jeżeli dane istniejące w chwili wszczęcia śledztwa lub zebrane w jego toku uzasadniają dostatecznie podejrzenie, iż czyn popełniła określona osoba, sporządza się postanowienie o przedstawieniu zarzutów, ogłasza je niezwłocznie podejrzanemu i przesłuchuje się go, chyba że ogłoszenie postanowienia lub przesłuchanie podejrzanego nie jest możliwe z powodu jego ukrywania się lub nieobecności w kraju. Obawy a wręcz nieufność w stosunku do przedstawicieli organów ścigania o nadużywanie przez nich uprawnień wydają się zbyt daleko idące, tym bardziej, iż funkcjonariusz za działanie niezgodne z przepisami może ponieść odpowiedzialność o charakterze dyscyplinarnym bądź karnym (art. 231 k.k.).

²⁴ Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 grudnia 2007 r. sygn. TS 62/07; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2020 r. sygn. I KZP 10/19, TS 62/07.

Z tych też względów w obowiązującym stanie prawnym i w przedstawionych uwarunkowaniach zapewnienie bezkarności dla świadka, który zeznaje nieprawdę wydaje się wątpliwe.

Na zakończenie nie sposób pominąć kwestii związanej z wykładnią prawa w kontekście przepisu 233 § 1a k.k., która jest wyjątkowo istotna biorąc pod uwagę treść podjętej przez Sąd Najwyższy uchwały.

Według M. Cieślaka „wykładnia” używana jest w dwojakim znaczeniu, a mianowicie:

- jako oznaczenie działalności polegającej na poszukiwaniu i ustalaniu właściwego znaczenia przepisów prawnych;
- oznaczenie samego rezultatu wyżej wymienionej działalności, czyli znaczenia, które ustalił sam interpretator.

W związku z tym, iż konkretna norma łączy z określoną sytuacją pewne skutki prawne, do skutków tych odnosi się tzw. pojęcie zakresu, które należy rozumieć jako ogół możliwych konkretnych skutków prawnych, które pociągać za sobą może konkretna sytuacja²⁵.

Bezpośrednim celem wykładni jest ustalenie rzeczywistego znaczenia przepisu prawnego²⁶. Z kolei przez wykładnię prawa należy rozumieć ogół czynności poznawczych zmierzających do ustalenia właściwego sensu przepisów prawnych²⁷. Nie powinno budzić kontrowersji stwierdzenie, iż przedmiotem wykładni są te teksty prawne, które budzą wątpliwości. Niemożliwe stwierdzenie oparte jest na zasadzie *clara non sunt interpretanda*.

Przyczyny pojawiających się wątpliwości mogą mieć charakter różnorodny, po pierwsze mogą one wynikać z charakteru samego języka, który został użyty przy tworzeniu przepisu, po wtóre mogą zrodzić się w oparciu o celowość, słuszność lub też sprawiedliwość przepisu²⁸.

Powszechnie wykładnia przy uwzględnieniu stosowanych dyrektyw interpretacyjnych dzieli się na: wykładnię językową oraz pozajęzykową w tym celowościową, funkcjonalną, systemową (systematyczną), historyczną oraz logiczną²⁹. Nie budzi kontrowersji stwierdzenie, iż w przypadku, gdy przepis nie budzi wątpliwości poprzestaje się na stosowaniu wykładni językowej. Dopiero w przypadku, gdy zaistnieją ważne powody

²⁵ M. Cieślak, Polska procedura karna, *op. cit.*, s. 169–170.

²⁶ A. Wolter, Prawo cywilne. Zarys części ogólnej, wyd. 5, Warszawa 1977, s. 97.

²⁷ J. Kowalski, Wstęp do nauki o państwie i prawie, wyd. 4, Warszawa 1977, s. 259.

²⁸ J. Nowacki, Z. Tobor, Wstęp do prawoznawstwa, wyd. II, Katowice 1988, s. 296–298.

²⁹ Zob. M. Cieślak, Polska procedura karna, *op. cit.*, s. 172; J. Nowacki, Z. Tobor, Wstęp do prawoznawstwa, *op. cit.*, s. 298–308; J. Stone, Legal system and lawyers reasonings, London 1964, s. 217.

natury: prawnej, społecznej, ekonomicznej czy też moralnej³⁰. Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2009 r. odstępianie od przeprowadzenia wykładni językowej dopuszczalne jest wówczas, gdy:

- wykładnia językowa prowadzi *ad absurdum*;
- w sytuacji oczywistego błędu legislacyjnego³¹.
Poza tym, przyjmuje się, iż możliwe jest to w sytuacjach kiedy:
 - wykładnia językowa prowadzi do rozstrzygnięć, które mogą być uznawane jako niesłuszne, niesprawiedliwe i nieakceptowalne a wręcz nieracjonalne oraz niweczące ratio legis interpretowanego przepisu;
 - sens językowy jest ewidentnie sprzeczny z tzw. fundamentalnymi wartościami konstytucyjnymi, a z istotnych powodów uchylenie przepisu w danym momencie byłoby niemożliwe lub też niecelowe³².

Nie wydaje się za słuszne przyjęcie, iż treść przepisu 233 § 1a k.k. jest ewidentnie sprzeczna z fundamentalnymi wartościami konstytucyjnymi czy też ma charakter nieracjonalny, jego wykładnia prowadzi do wniosków *ad absurdum*, a już z całą pewnością, wprowadzony został w wyniku błędu legislacyjnego. Zaznaczyć należy, iż w dniu 15 stycznia 2020 r. Sąd Rejonowy w Toruniu skierował do Trybunału Konstytucyjnego zapytanie prawne w zakresie zgodności artykułu 233 § 1a k.k. z art. 32 ust. 1 i 42 ust. 2 KRP, a także z art. 14 ust. 3 lit. g MPPOiP oraz art. 6 ust. 1 EKPC w kwestii karalności zeznania nieprawdy lub zatajenia prawdy z obawy przed poniesieniem odpowiedzialności karnej grożącej podmiotowi składającemu zeznania³³. Dodatkowo, do postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym dołączył także Rzecznik Praw Obywatelskich, który podzielił argumentację przedstawioną w postanowieniu sądu pytającego oraz zwrócił uwagę, iż art. 233 § 1a k.k. narusza nie tylko art. 14 ust. 3 lit. g MPPOiP i art. 6 EKPC, ale dodatkowo jest niezgodny z art. 7 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/343 z dnia

³⁰ L. Morawski, Wstęp do prawoznawstwa, Toruń 2014, s. 146, podobnie: M. Zieliński, Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki, Warszawa 2012, s. 237.

³¹ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2009 r., sygn. I KZP 35/08, OSNKW 2009, nr 5, poz. 33.

³² K. Kmąk, Odstąpienie od rezultatów wykładni językowej w prawie karnym (na kanwie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2009 r., sygn. I KZP 35/08), Studenckie zeszyty naukowe 2019, vol. XXII nr 42, s. 77 i n.; Z. Zieliński, Osiemnaście mitów w myśleniu o wykładni prawa, Paestra 2011, nr 3–4, s. 33.

³³ Postanowienie Sądu Rejonowego w Toruniu z dnia 15 stycznia 2020 r. <https://ipo.trybunal.gov.pl/ipo/view/sprawa.xhtml?&pokaz=dokumenty&sygnatura=P%204/20> (dostęp: 6 stycznia 2023 r.).

9 marca 2016 r. nakładającego na państwa członkowskie zapewnienia oskarżonym i podejrzanym prawo do nieobciążania samego siebie³⁴.

Do chwili obecnej Trybunał Konstytucyjny nie wydał orzeczenia w powyższym zakresie, tym niemniej we wcześniejszym orzeczeniu wskazał na to, iż odmiennie realizowane jest prawo do obrony wobec podejrzanego, a odmiennie wobec osoby, której zarzut nie został przedstawiony³⁵.

Pomimo upływu wielu lat aktualnym winna w mojej ocenie pozostawać teza utilitarystów w tym między innymi J. Benthama, iż miarą słusznego prawa jest tylko interes ogółu³⁶.

Bibliografia

Publikacje

1. Cieślak M., Polska procedura karna, Warszawa 1984.
2. Z. Gostyński, Świadek koronny – istota nieznaną?, *Palestra* 1996, nr 1–2.
3. Grzegorzczak, Kodeks postępowania karnego. Ustawa o świadku koronnym. Komentarz, wyd. V, Warszawa 2008.
4. Grześkowiak A., Wiak K. (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2019.
5. Kmań K., Odstąpienie od rezultatów wykładni językowej w prawie karnym (na kanwie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2009 r., sygn. IKZP 35/08), *Studenckie zeszyty naukowe* 2019, vol. XXII, nr 42.
6. Kmieciak R., Glosa do uchwały SN z dnia 20 września 2007 r., sygn. I KZP 26/07
7. M. Korneć, Świadek koronny jako nowa instytucja w procesie karnym, *Problemy Współczesnej Kryminalistyki*, t. 2, Warszawa 1998.
8. Kowalski J., *Wstęp do nauki o państwie i prawie*, wyd. 4, Warszawa 1977.

³⁴ Niepublikowana praca magisterska A. Rajewskiego z 2021 r. zatytułowana „Granice penalizacji kłamstwa sprawcy przestępstwa w procesie karnym”, napisana w Zakładzie Postępowania Karnego Uniwersytetu i. A. Mickiewicza w Poznaniu pod kierunkiem prof. UAM dr hab. Barbary Janusz-Pohl.

³⁵ Postanowienie TK z dnia 21 grudnia 2007 r., sygn. Ts 62/07, *Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego*; zbiór urzędowy 2008, Seria B, nr 2, poz. 69.

³⁶ W. Tatarkiewicz, *Historia filozofii T.II, Filozofia nowożytna do 1830 r.*, Warszawa 1981, s. 123.

9. Kozielowicz W., Mały świadek koronny w orzecznictwie Sądu Najwyższego, (w:) Majewski J., Nadzwyczajny wymiar kary, Toruń 2009.
10. Kunicka-Michalska B. (w:), Wąsek A., Zawłocki R. (red.), Górniok O., Kozielowicz W., Pływaczewski E., Kunicka-Michalska B., Sakowicz A., Skorupka J., Kodeks karny. Część szczególna, T. II, Warszawa 2010.
11. Kurzępa B., Świadek Koronny. Geneza instytucji. Komentarz do ustawy, Toruń 2005.
12. Morawski L., Wstęp do prawoznawstwa, Toruń 2014.
13. Nowacki J., Tobor Z., Wstęp do prawoznawstwa, wyd. II, Katowice 1988.
14. Nowak C., Zasada równości broni w europejskim i polskim postępowaniu karnym, Prokuratura i Prawo 1999, nr 3.
15. Ociecek G., Konstytucyjne oraz kodeksowe kontrowersje związane z instytucją świadka koronnego, (w:) Państwo. Konstytucja. Prawo. Księga pamiątkowa poświęcona Sędziemu Trybunału Konstytucyjnego profesorowi Henrykowi Ciochowi, Warszawa 2018.
16. Paprzycki L. K., Instytucja świadka koronnego i świadka incognito w świetle Konstytucji RP i Europejskiej konwencji praw człowieka, Palestra 2008, nr 5–6.
17. Rajewski A., Granice penalizacji kłamstwa sprawy przestępstwa w procesie karnym, – niepublikowana praca magisterska napisana w Zakładzie Postępowania Karnego Uniwersytetu i. A. Mickiewicza w Poznaniu pod kierunkiem prof. UAM dr hab. Barbary Janusz-Pohl, Poznań 2021.
18. Sobolewski Z., Zasada „*nemo se ipsum accusare tenetur*”, Lublin 1979.
19. Stone J., Legal system and lawyers reasonings, London 1964.
20. Szewczyk M. J., Zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy z obawy przed odpowiedzialnością karną grożąca sprawcy lub jego najbliższym, Prok. i Pr 2018, nr 9.
21. Świecki D., (red.), Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany, LEX/el. 2022.
22. Tatarkiewicz W., Historia filozofii, T.II, Filozofia nowożytna do 1830 r., Warszawa 1981.
23. Waltoś S., Hofmański P., Proces karny. Zarys systemu, Warszawa 2016.
24. S. Waltoś, Świadek koronny – obrzeża odpowiedzialności karnej, Prokuratura i Prawo 1993, nr 2.
25. Wolter A., Prawo cywilne. Zarys części ogólnej, wyd. 5, Warszawa 1977.

26. Zgoliński I., Komentarz do art. 233 kodeksu karnego, Kodeks karny, V. Konarska-Wrzosek (red.), LEX/el.
27. Zieliński M., Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki, Warszawa 2012.
28. Zieliński Z., Osiemnaście mitów w myśleniu o wykładni prawa, Palestra 2011, nr 3–4.

Akty Prawne

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483.
2. Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, Rzym, 4 listopada 1950 r. Dz. U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284.
3. Ustawa z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2016 r., poz. 437 z późn. zm.

Orzecznictwo

1. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 lutego 2004 r., sygn. SK 39/02, OTK-A 2004, nr 2, poz. 7.
2. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2021 r., sygn. I KZP 5/21, OSNK 2022, nr 1, poz. 1.
3. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2009 r., sygn. I KZP 35/08, OSNKW 2009, nr 5, poz. 33.
4. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2007 r., sygn. I KZP 26/07, OSNKW 2007, nr 10, poz. 71.
5. Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2007 r., sygn. I KZP 4/07, OSNKW 2007, nr 6, poz. 45.
6. Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2020 r., sygn. I KZP 10/19, TS 62/07.
7. Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2020 r., sygn. III KK 471/19, LEX nr 3077173.
8. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 lutego 2004 r., sygn. SK 39/02, OTK-A 2004, nr 2, poz. 7.
9. Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 grudnia 2007 r., sygn. TS 62/07.

Intermedia

1. Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 207, <http://www.sejm.gov.pl>.

2. Postanowienie Sądu Rejonowego w Toruniu z dnia 15 stycznia 2020 r., <https://ipo.trybunal.gov.pl/ipo/view/sprawa.xhtml?&pokaz=dokumenty&sygnatura=P%204/20>.

Commentary on the resolution adopted by the Criminal Chamber of the Supreme Court on 9 November 2021, reference number: I KZP 5/21

Abstract

This commentary disapproves the resolution adopted by the Criminal Chamber of the Supreme Court on 9 November 2021, which resolution provides for no criminal liability of a witness who testifies the untruth or suppress the truth because of their fear of them or their next of kin becoming exposed to criminal liability, thereby exercises their right of defence, despite having been first properly advised on their right to refuse to testify or to refuse to give any response to questions. The resolution is found to lack any reference to linguistic interpretation of Article 233(1a) of the Penal Code well as to other principles, including but not limited to the right to liberty, the principle of proportionality, boundaries of the right of defence, or the principles of social conduct. This commentary fits into the broader context of complex issues that are faced by judicial authorities, including but not limited to the issue of “supremacy” of the right of defence combined with the right to give false evidence in proceedings, or of the principles of procedural justice and proportionality. Moreover, it is claimed that the importance of protecting the administration of justice against any false testimony should not be ignored.

Key words

False testimony, slander, right of defence, right to court proceedings, right to liberty, boundaries of lying, principles of social conduct.